

Список літератури

1. Губин В.Д. Онтология. Проблема бытия в современной философии. – М.: 1998.
2. Доброхотов А. А. Категория бытия в классической западноевропейской философии. — М.: 1986.

О.О. Решетов, доц., канд. філос. наук, В.Т.Кирильчук, доц., канд. філос. наук, З.В.Стежко, доц., канд. філос. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Гносеологія. Емпіризм та раціоналізм

XVII століття відкриває наступний період в розвитку філософії, який прийнято називати філософією Нового часу. Розподіл праці у виробництві, розвиток нового суспільства викликав потребу в раціоналізації виробничих процесів, а тим самим — в розвитку науки, яка могла б цю раціоналізацію стимулювати. Бурхливо розвивається експериментально-математичне природознавство, тому не випадково XVII ст. називають епохою наукової революції.

Розвиток науки Нового часу як і соціальні перетворення викликали до життя нову орієнтацію в філософії. Якщо в середні віки вона виступала в союзі з богослов'ям, в епоху Відродження — з мистецтвом та гуманітарним знанням, то тепер вона спирається головним чином на науку. І поскільки наука займає провідне місце в світогляді цієї епохи, то і в філософії на перший план виходять проблеми теорії пізнання — гносеології.

В гносеології XVII ст. продовжується стара полеміка між двома напрямками: номіналістичним, який спирається на досвід, і реалістичним, який спирається на розум. Ці два напрямки в XVII ст. виступають як емпіризм та раціоналізм.

Засновником емпіризму був англійський філософ Ф.Бекон (1561-1621 рр.). Він підкреслює, що наука служить життю та практиці і тільки в цьому знаходить своє виправдання. Загальне завдання всіх наук — збільшення панування людини над природою. Наука є засобом, а не метою; її завдання полягає в тому, щоб пізнати причинний зв'язок між природними явищами заради використання цих явищ для блага людей. Вчений повинен робити свої відкриття в процесі праці, на чуттєвому досвіді — «в полі, на пасіці, в майстернях, в кузні».

Але чуттєвий досвід може дати достовірне знання лише тоді, коли свідомість буде вільною від хибних «примар». Згідно з Беконом, «Бог створив людський розум подібно до дзеркала, здатного відобразити увесь Всесвіт». Але дзеркало це шершаве — воно, домішуючи до природи речей свою природу, відображає речі у спотвореному та викривленому вигляді. Тому досвід може дати достовірне знання лише тоді, коли «очиститься» від перешкод. Бекон називає їх ідолами або примарами і ділить на чотири види:

- «примари роду» — це помилки, які впливають з недосконалості самого людського розуму, який відображає світ упереджено, через власні потреби та інтереси;
- «примари печери» — пов'язані з недоліками розуму окремої людини, які залежать від виховання, смаків, звичок людей (і які вони ототожнюють з істиною);
- «примари ринку або площі» — це звичка користуватися в судженнях про світ розхожими та приблизними уявленнями без критичного до них ставлення;
- «примари театру» — породжуються прагненнями людей до сліпої віри в традиції, гадки, а особливо в авторитети, згідно теорій яких люди розігрують своє життя «як спектакль», не беручи на себе відповідальність за, як правило, сумні наслідки.

Щоб панувати над природою, за переконанням Бекона, треба розробити новий метод дослідження. Поскілки всяке пізнання і всяке відкриття повинні спиратися на досвід, вони повинні рухатись від вивчення ряду одиничних фактів до синтезу їх в загальних положеннях. Такий метод має назву індуктивного.

Індукція як логічний шлях руху пізнання характеризує перехід від знання ознак або властивостей, які повторюються в окремих явищах, до висновку, що вони властиві всім явищам певного класу. Цей метод — «шлях бджоли» — поєднує як перехід від узагальнення досвідних даних до створення теорії, так і перехід від теорії та висновків з неї до постановки нових експериментів. При цьому Бекон усвідомлює, що в методі індукції є межі можливостей, але все рівно вважає її єдино правильною.

Засновником протилежного напрямку — раціоналізму — був французький філософ Р. Декарт (1596–1650 рр.). Применшуючи роль чуттєвого досвіду в пізнанні, Декарт об'являє розум пріоритетним джерелом пізнання та критерієм істинності знання. Роль чуттєвого досвіду зводиться ним до простої практичної перевірки даних інтелекту. Справедливо докоряючи Бекону в тому, що індуктивний метод не може дати всезагального та необхідного знання, до якого прагне наука, Декарт розробив метод раціоналістичної дедукції. Це рух пізнаючої думки від єдиної теорії до пояснення нею ряду конкретних фактів. При цьому вихідна теорія повинна бути самоочевидною, абсолютно безсумнівною. Критерій ясності та очевидності приводить Декарта до необхідності доповнити раціоналістичну дедукцію методом інтелектуальної інтуїції. Раціоналістична дедукція потребує вихідних положень, які вже ні з чого не виводяться. Їх Декарт кваліфікує як інтуїтивні.

Декарт вважає, що людина від народження має певні вроджені ідеї, які й становлять фундамент пізнання. Їх слід уяснити і з допомогою раціоналістично-дедуктивного методу вивести на їхній основі всю систему знань. До вроджених ідей Декарт відносить: ідею Бога як істоти найдосконалішої, деякі загальні ідеї та аксіоми математики, наприклад, «якщо до рівних величин додати рівні, то результати будуть рівними між собою» тощо. Такого типу ідеї Декарт розглядає як втілення природного світла розуму.

Таким чином, повністю нівелюється індукція, а дедукція абсолютизується, що також є неправомірним. Адже тоді пізнавальна думка повністю відривається від дійсності, від досвіду, а так звані «вроджені ідеї» втрачають свою обґрунтованість.

Послідовником Декарта в гносеології був голландський філософ Б.Спіноза(1632-1677 рр.). Вихідні поняття своєї філософської концепції (субстанція, атрибути, модуси та ін.), одержані начебто за допомогою інтелектуальної інтуїції, Спіноза розглядав, з одного боку, як результати знання, а з іншого — як передумови, з яких за допомогою дедуктивного методу можна виводити нові, більш часткові висновки, тобто розширювати знання. Таким чином, інтелектуальна інтуїція доповнюється в Спінози дедукцією, причому тільки разом вони можуть дати повне, закінчене знання істини.

В цілому Б. Спіноза в теорії пізнання був матеріалістичним раціоналістом. Пізнання він розділяв на два основних види: чуттєве та раціональне. Чуттєве пізнання він вважав неістинним, невиразним, мінливим, а раціональне — істинним, ясным та чітким. Спіноза вчив, що через посередництво чуттєвого досвіду можна одержувати лише уявлення про поверхневі властивості одиничних речей і зовнішніх причин їх існування. А суть одиничних речей, необхідний зв'язок кінцевих модусів з субстанцією можуть бути пізнані тільки за допомогою розуму. В чуттєвому пізнанні Спіноза бачив лише допоміжний засіб для розуму, а джерелом істинного пізнання він вважав відірваний ним від чуттєвого досвіду розум (але за розумом стоїть не Бог, як у Декарта, а природа, матерія).

У гносеології та методології пізнання прірву між емпіризмом Бекона та раціоналізмом Декарта намагається подолати Г.Лейбніц (1646–1716 рр.), але врешті займає раціоналістичну позицію. На його думку, не лише раціональне знання базується на логічних доведеннях, а й емпіричне, досвідне знання також. Лейбніц фактично поділяє декартівську теорію «вроджених ідей» та інтелектуальної інтуїції. Правда, щоб ці ідеї усвідомити, потрібне обов'язкове навчання. В досвідному пізнанні принципи розуму діють несвідомо, тому таке знання дає нам тільки «істини факту» (розуміння лише окремих подій та явищ). Вищі істини, істини розуму, мають інтуїтивно-дедуктивний характер, є незалежними від обставин чуттєвого життя і розкривають необхідне і суттєве.

Поєднуються істини факту та істини розуму наперед заданою Богом Гармонією.

Список літератури

1. Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XII-XVII ст. – К.: Либідь, 1994.
2. Соколов В.В. Европейская философия XV-XVII веков. – М.: 1984.

УДК 629.7

С. В. Щербина, зав. каф. ін. мов, канд. пед. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Про стратегію вивчення іноземних мов в КНТУ

Стаття присвячена проблемам навчання іноземним мовам. Ціль навчання в КНТУ це формування у студентів загальних та професійно орієнтованих комунікативних мовленнєвих компетенцій (лінгвістичну, соціолінгвістичну і прагматичну) для забезпечення їхнього ефективного спілкування в академічному та професійному середовищі.

навчання, мовленнєва комунікація, спілкування, академічне, професійне середовище

В контексті приєднання України до Болонського процесу та Європейського мовного простору вивчення іноземних мов в ВНЗ стає винятково актуальним і вкрай необхідним.

Тому кафедрою за основу взято загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти, які забезпечують спільну основу для розробки навчальних планів з мовної підготовки, типових програм, іспитів, підручників тощо у Європі. Вони у доступній формі описують, чого мають навчатися ті, хто оволодіває мовою, щоб користуватися нею для спілкування та які знання і вміння їм потрібно розвивати, щоб діяти ефективно. При цьому вважаємо за доцільне обов'язково урахувувати сьогоденні реалії, які є в Україні: соціальні, економічні і навіть демографічні.

Науково-педагогічна діяльність викладачів кафедри іноземних мов КНТУ здійснюється у багатьох напрямках. Це:

- професійна спрямованість навчання іноземним мовам;
- диференціація навчання;
- інформаційно-комунікаційні технології навчання.

Дозвольте зупинитись на кожному з цих напрямків

1. Професійна спрямованість навчання іноземним мовам полягає в опануванні такого рівня знань, навичок та вмінь, який забезпечує необхідну для фахівця